

R. T.

"O ruchu Ziemi", Michał W. Łomonosow, Warszawa 1974 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 20/2, 381-382

1975

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dobór tekstów wybranych do reedycji w niniejszym tomie odpowiada zainteresowaniom De Smeta. Ich odbiciem jest także załączona, a licząca ok. 200 pozycji, bibliografia. W swym dorobku ma De Smet prace dotyczące historyczno-geograficznej tematyki swojego kraju, najważniejszych etapów rozwoju kartografii belgijskiej od wieków średnich do XIX w. Historia nauki belgijskiej i holenderskiej była mu najbliższa. Rozszerzał też swoje zainteresowania w zakresie historii geografii i kartografii na problemy podróźnictwa belgijskiego i emigracji do Ameryki.

Na szczególną uwagę wśród publikowanych tu prac zasługują: *Dzieje Zwynz* (Płn. Belgia); o autorstwie jednego z manuskryptów z XII w. (Guido de Bruxelles czy Guido de Pise); o unikalnej mapie *Gallia Belgica* z XVI w.; o holenderskich kartografach, geografach i kosmografach oraz twórcach globusów epoki Odrodzenia i o tak wybitnych, z geografią związanych uczonych, jak Erazm z Rotterdamu, kartograf P. Pourbus, rytownik Gaspar van der Heyden, Gemma Frisius. Cenne są też studia o G. Merkatorze i kontynuatorze jego dzieła Jadocus Hondusie oraz kartografach XVIII i XIX w., w tym przede wszystkim o P. Vandermaelenie. Cenną dla badaczy pozycją De Smeta jest również *Katalog zbiorów kartograficznych Biblioteki Królewskiej*.

Całość tych właśnie zasług i ich patriotyczne aspekty skłoniły Centre National d'Histoire des Sciences w Brukseli do wydania niniejszego tomu o profilu tematycznym typowym dla A. De Smeta.

J. B.

Obroty słów serdecznych. Antologia poezji o Mikołaju Koperniku. Oprac. Janusz Kapuścik i Wojciech J. Podgórski. Warszawa 1974 Państwowy Instytut Wydawniczy ss. 131, ilustr.

Jest to bibliofilskie wydanie Państwowego Instytutu Wydawniczego zbioru wierszy poświęconych wielkiemu astronomowi. Antologię otwierają utwory Dantyszka, Brożka i Osieńskiego, zamykają zaś Władysława Broniewskiego, Stefana Flukowskiego i Stanisława Ryszarda Dobrowolskiego.

W pięknej szacie graficznej, zaprojektowanej przez Franciszka Starowieyskiego, wykorzystane zostały reprodukcje portretów Kopernika, akcesoria astronomiczne, figury alegoryczne, mapy nieba, znaki Zodiaku.

J. R.

Michał W. Łomonosow: *O ruchu Ziemi.* Warszawa 1974 Towarzystwo Przyjaciół Książki ss. nłb. 16.

Oddział Warszawski Towarzystwa Przyjaciół Książki wydał — w postaci pięknego druczka bibliofilskiego — fraszkę Michała Łomonosowa, której w przekładzie polskim nadano tytuł *O ruchu Ziemi*. Żartobliwy ten wierszyk, przełożony przez Juliana Tuwima w 1953 r. dla „Problemów”, brzmi następująco:

Astronom z astronomem obiad razem jedli
I przy biesiadnym stole spór zawzięty wiedli.
Jeden twierdził, że Ziemia wokół Słońca dąży,
Drugi, że to nie Ziemia, ale Słońce krąży.
Jeden zwał się Kopernik, a drugi Ptolomej...
A spór, co jest ruchome, co zaś nieruchome,
Rozsądził kucharz — żartem. Spytał go gospodarz:

„Znasz bieg planet niebieskich? Jaki dowód podasz,
Kto z nas jest praw?” Na to kucharz: „Kopernik, nie Greczyn.
Wprawdziem na Słońcu nie był, ale kto zaprzeczy
Tej prawdzie oczywistej, mężowie uczeni,
Ze miłkt pieca nia kręci dokoła pieczeni”.

Polski przekład wiersza poprzedzony jest tekstem rosyjskim, odtworzonym wiernie w postaci znajdującej się w pierwodruku rozprawy Łomonosowa *Jawlenie Wienery na Sotnce nabludiennoje w Sanktpietierburgskoj Impieratorskoj Akademii Nauk maja 26 dnia 1761 goda* (Sankt—Pietierburg 1761). Publikację wytkoczono na papierze ręcznie czerpanym w liczbie dwustu egzemplarzy, równej liczbie egzemplarzy pierwodruku rozprawy Łomonosowa z 1761 r. Układ, opracowanie graficzne i drzeworyty Zbigniewa Dolatowskiego, posłowie Andrzeja Bednarczyka.

R. T.

Balkanistyka polska. Materiały z posiedzeń naukowych Komisji Balkanistycznej przy Komitecie Słowianoznawstwa PAN w latach 1972—1973. Wrocław 1974 Zakład Narodowy im. Ossolińskich ss. 156.

Polska Akademia Nauk, Komitet Słowianoznawstwa.

Pod koniec 1971 r. powstała przy Komitecie Słowianoznawstwa PAN Komisja Balkanistyczna. W 1972 i 1973 r. odbyła ona dwie pierwsze sesje naukowe. Miały one charakter sprawozdawczy: przedstawiono na nich rozwój badań polskich w zakresie balkanistyki. Referaty te opublikowane są w wymienionej książce.

Waldemar Ceran zobrazował bizantynistykę w okresie 25-lecia po II wojnie światowej (s. 7—30), na wstępie też wzmianka o okresie przedwojennym; Wacław Cimochowski — dotychczasowe badania nad językiem albańskim, począwszy od końca XIX w. (s. 31—38); Aleksander Dymaczewski i Zofia Kurnatowska przedstawili powojenne badania w dziedzinie archeologii słowiańskiej krajów nad-dunajsko-balkańskich (s. 39—54, wraz z bibliografią obejmującą prawie 150 pozycji; na wstępie wspomnienie o prekursorze tych badań, Aleksandrze Sapieże z początków XIX w.); Oktawiusz Jurewicz przedstawił filologię nowogrecką od połowy XIX w. (s. 55—70)¹; Franciszek Sławski — polskie badania nad językami południowosłowiańskimi w okresie powojennym, ze wzmianką o badaniach wcześniejszych (s. 93—96); Mieczysław Tanty dał referat *Dorobek badań polskich nad nowszą historią krajów bałkańskich* (uwzględnia też okres międzywojenny; s. 97—109); Tadeusz Wasilewski — *Dorobek polskich badań powojennych nad dziejami ludów bałkańskich do r. 1870* (s. 111—121); Adam Weinsberg — referat o rozwoju badań języka rumuńskiego (s. 123—127); Włodzimierz Zajączkowski — o rozwoju badań turkologicznych, od czasów najdawniejszych (s. 129—139).

Z. Br.

Wokół myśli Stanisława Brzozowskiego. Kraków 1974 Wydawnictwo Literackie ss. 422, nlb. 2.

Twórczość Stanisława Brzozowskiego jest — od ponad półwiecza — przedmiotem żywych dyskusji, sporów i różnych interpretacji. Oprócz systematycz-

¹ Na s. 64 autor pisze o K. Bulasa „seminarium archeologicznym Uniwersytetu im. M. Kopernika w Toruniu”. W rzeczywistości nazwą tej uczelni toruńskiej jest: Uniwersytet Mikołaja Kopernika (a więc bez „im.”).